

Politeja

Nr 3(78), 2022, s. 35-52

<https://doi.org/10.12797/Politeja.19.2022.78.03>

Licencja: CC BY-NC-ND 4.0

Jan BRODOWSKI Uniwersytet Jagielloński
jan.brodowski@uj.edu.pl**Małgorzata WINIARSKA-BRODOWSKA** Uniwersytet Jagielloński
malgorzata.brodowska@uj.edu.pl

PAŃSTWA KAUKAZU POŁUDNIOWEGO W WYPOWIEDZIACH RZECZNICZKI PRASOWEJ MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH FEDERACJI ROSYJSKIEJ

ABSTRACT

States of the South Caucasus in the Statements of the Press Spokeswoman of the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation

The Russian Federation currently plays a key role in the South Caucasus region. The aim of the article is to attempt to answer the question of how and to what extent Armenia, Azerbaijan and Georgia are present in the message presented by the Russian Ministry of Foreign Affairs. The briefings of the spokesperson of the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, which took place between July and December 2020, i.e. during events important for the region, were subject to quantitative and qualitative analysis. The South Caucasus, in the light of the spokesperson's statements, is not a priority for the Russian diplomatic service, but as a result of the foreign policy it is creating, it appears relatively regularly. The key topics in the analyzed period include the COVID-19 pandemic and the new phase of the conflict over Nagorno-Karabakh. The thought-out narrative of the Russian Ministry of Foreign Affairs, which served to shape the perception of the region and strengthen the Russian position, should be emphasized.

Keywords: Russian diplomacy, international communication, South Caucasus, Nagorno-Karabakh conflict, COVID-19 pandemic, Russian MFA spokesperson

Słowa kluczowe: rosyjska dyplomacja, komunikowanie międzynarodowe, Kaukaz Południowy, konflikt o Górski Karabach, pandemia COVID-19, rzecznik prasowy MSZ FR

UWAGI WSTĘPNE

Nieuregulowane konflikty, brak stabilności politycznej czy pogłębiająca się trudna sytuacja społeczna będąca efektem pandemii COVID-19 to problemy wpływające na współczesną Armenię, Azerbejdżan oraz Gruzję. Równocześnie jesteśmy świadkami nowej odsłony rywalizacji o wpływy w tym regionie. Federacja Rosyjska coraz silniej zaznacza swoją obecność, a bieżący stan stosunków międzynarodowych oraz kaukaskie uwarunkowania pozwalają na kształtowanie sytuacji w istotnym stopniu zgodnej z jej oczekiwaniami. Wzmoczona aktywność Rosji skłania do rozważań. Kompetencje w zakresie kreowania polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej pozostają w rękach prezydenta, jednak za realizację zadań odpowiada resort dyplomacji. Pojawia się zatem pytanie, jak przedstawiany jest Kaukaz Południowy oraz w jaki sposób Ministerstwo Spraw Zagranicznych komunikuje o rosyjskim stanowisku wobec regionu.

*Komunikacja obejmuje przekazywanie informacji za pomocą systemu symboli, znaków lub zachowań. Komunikacja łączy jednostki i grupy; (re)konstruuje kontekst; oraz definiuje, opisuje i nakreśla opcje polityki zagranicznej*¹. Obok tego, co jest komunikowane, istotne jest to, kto, jak, z kim i z jakim skutkiem komunikuje się w sferze polityki zagranicznej. Niniejszy artykuł prezentuje wyniki analizy komunikatów dotyczących państw Kaukazu Południowego, biorąc pod uwagę zwłaszcza dwa ze wspomnianych elementów – kto komunikuje i w jaki sposób to robi.

Stosunkowo niewiele publikacji podejmuje temat rzeczników prasowych i ich roli w polityce zagranicznej². Dotychczas badacze koncentrowali się przede wszystkim na roli dziennikarzy w komunikacji międzynarodowej oraz na znaczeniu mediów

¹ L. Roselle, *Foreign Policy and Communication*, Oxford Research Encyclopedia of International Studies, 2019, [online] <https://oxfordre.com/internationalstudies/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-184>, 30 VI 2021 [tłum. wszystkich cytatów – własne].

² Np. Z. Zhu, *Interpreting China's 'Wolf-Warrior Diplomacy'. What Explains the Sharper Tone to China's Overseas Conduct Recently?*, „The Diplomat”, 15 V 2020, [online] <https://thediplomat.com/2020/05/interpreting-chinas-wolf-warrior-diplomacy/>, 12 XII 2021; R. Zhou, *A Study on Interpersonal Meta-function of Diplomatic Discourse of the Spokesperson in the Regular Press Conference of Ministry of Foreign Affairs*, „International Journal of Social Science and Education Research” 2021, vol. 4, nr 5, s. 348-356; O. Krasnyak, *Foreign Ministry's Spokesperson in Public Diplomacy: A Case of Russia*, „Russian Journal of Communication” 2020, vol. 12, nr 2, s. 155-170.

w dyplomacji³. Rola rzeczników jest warta uwagi zwłaszcza w kontekście komunikacji strategicznej. Wielu autorów podkreśla kluczową rolę komunikacji strategicznej w stosunkach międzynarodowych – na przykład Nicholas Michelsen i Mervyn Frost przypominają, że komunikacja strategiczna jest postrzegana jako niezbędny element skutecznej reakcji na działania różnych aktorów na arenie międzynarodowej⁴. Kirk Hallahan wraz ze współpracownikami zwracają uwagę na bogactwo i wielowymiarowość tej koncepcji⁵. Zadania, funkcje oraz strategie komunikacyjne rzeczników poddano analizie w różnych publikacjach⁶. W kontekście stosunków międzynarodowych interesującym przykładem jest instytucja rzecznika prasowego w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Federacji Rosyjskiej. Na wzrastające znaczenie roli rzecznika w rosyjskiej dyplomacji zwraca uwagę Olga Krasnyak, dlatego też warto bliżej przyjrzeć się i zbadać wypowiedzi rzeczniczeki prasowej MSZ FR⁷. Zwłaszcza że, jak wskazują Natalia Tsvetkova i Dmitry Rushchin, *rosyjska dyplomacja na przestrzeni ostatnich lat zminimalizowała swoje tradycyjne podejście do miękkiej siły (soft power) i dyplomacji kulturalnej na rzecz komunikacji strategicznej*⁸.

METODOLOGIA BADAŃ

W artykule analizie poddano wystąpienia rzeczniczeki prasowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Federacji Rosyjskiej z okresu od 2 lipca 2020 do 24 grudnia 2020 roku. Wybrany przedział czasowy należy uznać za szczególnie ważny ze względu na dynamikę zdarzeń w regionie Kaukazu Południowego przy jednoczesnym istotnym zaangażowaniu Federacji Rosyjskiej. W pierwszej kolejności decyduje o tym eskalacja konfliktu o Górski Karabach, którego nowa odsłona w postaci trwających 44 dni działań

³ I. Manor, *The Growing Importance of Journalists in Digital Diplomacy*, USC Center on Public Diplomacy, 10 IX 2018, [online] <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/growing-importance-journalists-digital-diplomacy>, 15 VI 2021; E. Gilboa, *Media-Broker Diplomacy: When Journalists Become Mediators*, „Critical Studies in Media Communication” 2005, vol. 22, nr 2, s. 99-120; tenże, *Diplomacy in the Media Age: Three Models of Uses and Effects*, „Diplomacy and Statecraft” 2001, vol. 12, nr 2, s. 1-28; J. Ramaprasad, *Media Diplomacy: In Search of a Definition*, „Gazette” (Leiden, Netherlands) 1983, vol. 31, nr 1, s. 69-78; P.A. Karl, *Media Diplomacy*, „Proceedings of the Academy of Political Science” 1982, vol. 34, nr 4: *The Communications Revolution in Politics*, s. 143-152.

⁴ M. Frost, N. Michelsen, *Strategic Communications in International Relations: Practical Traps and Ethical Puzzles*, „Defence Strategic Communications” 2017, vol. 2, s. 9-33.

⁵ K. Hallahan i in., *Defining Strategic Communication*, „International Journal of Strategic Communication” 2007, vol. 1, nr 1, s. 3-35.

⁶ M. Brzozowska i in., *Rzecznik prasowy. Oczekiwania i możliwości. Perspektywa teoretyczna i praktyczna*, red. B. Czechowska-Derkacz, M. Zimnak, Warszawa 2015; *Rzecznictwo prasowe. Teoria, praktyka, konteksty*, red. K. Gajdka, Z. Widera, Katowice 2011; K. Gajdka, *Rzecznik prasowy w otoczeniu mediów. Teoria i praktyka*, Kraków 2013.

⁷ O. Krasnyak, *Foreign Ministry's Spokesperson...*

⁸ N. Tsvetkova, D. Rushchin, *Russia's Public Diplomacy: From Soft Power to Strategic Communication*, „Journal of Political Marketing” 2021, vol. 20, nr 1, s. 50.

militarnych (od 27 września do 9 listopada 2020 roku) zyskała miano drugiej wojny karabachskiej. Jednocześnie w analizowanym okresie państwa regionu zaczęły odczuwać negatywne konsekwencje wynikające z pandemii COVID-19.

Nawiązując do perspektywy konstruktywistycznej⁹, posłużono się triangulacją. Podjęta analiza miała charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy. Połączono dwie techniki badawcze w celu pełniejszego zbadania zagadnienia. Przeprowadzono analizę zawartości z zastosowaniem klucza kategoryzacyjnego¹⁰, który pozwolił na późniejsze dokonanie analizy porównawczej. Klucz składał się z części formalnej i części merytorycznej. W pierwszej części kodowano briefing, z którego pochodzi dany materiał, datę, osobę prowadzącą, typ materiału (oświadczenie lub odpowiedź na pytanie), druga część odnosiła się m.in. do państwa, którego dotyczył materiał, tematu, a także sposobu prezentacji danego zagadnienia. Drugim etapem badań była analiza dyskursu materiałów wybranych we wcześniejszej analizie¹¹.

W ciągu sześciu miesięcy odbyło się łącznie 26 briefingu dla mediów. Dwadzieścia cztery spotkania poprowadzone zostały przez pełniącą funkcję rzeczniczki resortu Marię Zacharową. Dwa spotkania z przedstawicielami mediów prowadził jej zastępca Aleksy Zajcew (briefingi 30 lipca oraz 6 sierpnia). Łącznie w czasie trwania wszystkich analizowanych spotkań z dziennikarzami zaprezentowano 494 tematy oraz odpowiedziano na 162 pytania. Należy podkreślić, że pełny zapis wszystkich konferencji prasowych dostępny jest na stronie Ministerstwa Spraw Zagranicznych FR w kilku wersjach językowych (rosyjska, angielska, niemiecka, hiszpańska, francuska) oraz w formie pełnego nagrania wideo przebiegu każdej konferencji prowadzonej w języku rosyjskim. Na potrzeby przeprowadzonego badania analizie poddano wersję oryginalną (nagrania), jak i zapis konferencji w języku rosyjskim oraz wersję w języku angielskim. Należy zauważyć, że pytania dziennikarzy były wcześniej przesłane i odczytywane podczas briefingu przez osobę go prowadzącą, a w późniejszym okresie zadawane były w formule wideokonferencji, co w obu przypadkach wynikało z obostrzeń sanitarnych związanych z pandemią. Dla podjętej analizy istotne znaczenie ma nie tylko sam przekaz treści, ale także forma prezentacji, dlatego autorzy analizowali zarówno nagrania wideo, jak i transkrypcje wypowiedzi reprezentantów MSZ. Należy również zauważyć, że każde spotkanie odbywało się według tego samego schematu. Pierwsza część przeznaczona była na odczytanie oświadczeń/stanowisk dotyczących określonych zagadnień, następnie odbywała się sesja pytań i odpowiedzi. W trakcie briefingu prezentowano

⁹ Por. M.M. Bukowski, *Słowa klucze w rządowej komunikacji politycznej. Perspektywa międzynarodowa*, Kraków 2015, s. 15 i nast.

¹⁰ M. Lisowska-Magdziarz, *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów. Wersja 1.1*, Kraków 2004; G. Rose, *Interpretacja materiałów wizualnych. Krytyczna metodologia badań nad wizualnością*, przeł. E. Klekot, Warszawa 2010.

¹¹ T. Rapley, *Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów*, przeł. A. Gąsior-Niemiec, Warszawa 2010; *Jakościowa analiza dyskursu w naukach społecznych*, red. R. Wodak, M. Krzyżanowski, Warszawa 2011; G. Gibbs, *Analizowanie danych jakościowych*, przeł. M. Brzozowska-Brywczyńska, Warszawa 2011; *Metody badań medjoznawczych i ich zastosowanie*, red. A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess, Kraków 2018.

średnio 20 tematów. Najwięcej, bo 32 oświadczenia, odczytane zostały 8 października, najmniej, bo zaledwie 10 – w czasie konferencji 6 sierpnia (wówczas prowadził ją Zajcew). Również liczba pytań, uśredniając, oscylowała na poziomie około 6 na briefing. Najwięcej, bo 10 pytań, zadano 23 lipca oraz 8 października. Najmniej, bo zaledwie 2 pytania, padły w czasie konferencji 2 lipca oraz 11 września.

Kluczową rolę w prezentowaniu stanowiska MSZ Federacji Rosyjskiej odgrywa Zacharowa. Jest pierwszą kobietą w historii rosyjskiej dyplomacji pełniącą funkcję rzeczniczki prasowej (od 10 sierpnia 2015 roku) i jednocześnie jedną z najbardziej rozpoznawalnych Rosjanek, o czym może świadczyć włączenie jej w 2016 roku do grona 100 najbardziej wpływowych kobiet w Rosji¹². W ocenie BBC *jest jedną z najbardziej znanych i kontrowersyjnych członkiní nowego pokolenia rosyjskich kobiet, które wkraczają w zdominowany przez mężczyzn świat rosyjskiej polityki*, a jej twarz jest odzwierciedleniem *coraz bardziej kruchych stosunków Rosji z Zachodem, jej język jest często zaskakująco niedyplomatyczny*¹³. Pomimo tej oceny należy stwierdzić, że Zacharowa jest zawodowym dyplomatą (w randze ambasadora), absolwentem MGIMO (*Московский государственный институт международных отношений*; Moskiewski Państwowy Instytut Stosunków Międzynarodowych). Uzyskała stopień naukowy doktora (historia), w resorcie dyplomacji pracuje zaś od końca lat 90. ubiegłego wieku¹⁴.

KAUKAZ POŁUDNIOWY W WYPOWIEDZIACH REPREZENTANTÓW MSZ FR

Jak już wspomniano, w analizowanym okresie zaprezentowane zostały 494 oświadczenia, wśród których 21 dotyczyło Kaukazu Południowego, co stanowi 4,25% wszystkich prezentowanych oświadczeń. Diametralnie różna sytuacja dotyczyła jednak pytań zadawanych przez dziennikarzy. Wśród 162 pytań, które padły w analizowanym okresie, aż 42 dotyczyły Kaukazu Południowego. Co czwarte pytanie zadawane przez dziennikarza związane było z interesującym nas obszarem – łącznie stanowiły one 25,92% wszystkich zadanych pytań.

Dokonując analizy pod względem pojawienia się słów kluczowych: „Kaukaz Południowy”, „Górski Karabach”, „Armenia”, „Azerbejdżan” i „Gruzja”¹⁵, mając na uwadze rozwój sytuacji w regionie, należy zwrócić uwagę na szereg interesujących wniosków. Górski Karabach został wzmiankowany aż 168 razy, co w pełni oddaje poziom zainteresowania Federacji Rosyjskiej kolejną odsłoną konfliktu dzielącą Ormian i Azerbejdżan.

¹² J. Norton, O. Ivshina, *100 Women 2016: Russia's Female Role Models across the Divide*, BBC News, 8 XII 2016, <https://www.bbc.com/news/world-europe-38243791>, 30 VI 2021.

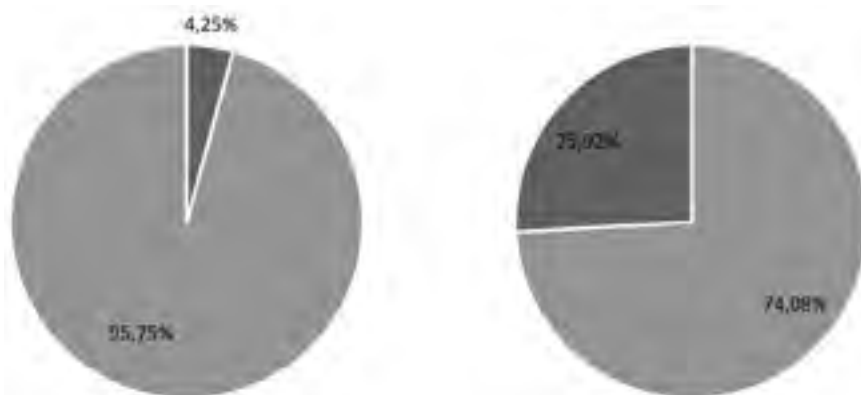
¹³ *Tamże*.

¹⁴ *Direktor DIP MID Rocsii*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/press_service/dip/director?p_p_id=56_INSTANCE_jq1s6pCGyl2A&_56_INSTANCE_jq1s6pCGyl2A_languageId=en_GB, 30 VI 2021.

¹⁵ Oraz słów „ormiański”, „azerbejdżański” i „gruziński”; odpowiednio w analizowanych wersjach językowych.

Również ponad 100 razy wymieniana jest odrębnie Armenia (wyraz „Armenia” pojawia się 140 razy, a „ormiański” 41) oraz Azerbejdżan (wyraz „Azerbejdżan” 149 razy, „azerbejdżański” 41 razy). Na tym tle wzmiankowany wyraz „Gruzja” wypada nad wyraz skromnie i pojawia się zaledwie dziewięciokrotnie. Jak pokaże dalsza analiza, Gruzja nie jest ukazywana w sposób bezpośredni, tzn. pojawia się w oświadczeniach dotyczących kwestii multilateralnych, a nie bilateralnych, lub też w kontekście relacji Federacji Rosyjskiej z uznanymi przez rosyjskie władze w 2008 roku za niepodległe państwa Abchazją i Osetią Południową. Na podstawie przeprowadzonej analizy ilościowej można zatem stwierdzić, że temat Kaukazu Południowego w wystąpieniach przedstawicieli MSZ Federacji Rosyjskiej nie dominował, jednak poprzez zadawane przez dziennikarzy pytania był wyraźnie obecny (25,92% wszystkich pytań). Co istotne, w okresie na przełomie sierpnia i września kwestie kaukaskie praktycznie nie pojawiały się w trakcie briefingów, by wraz z eskalacją konfliktu karabachskiego powracać na każdej kolejnej konferencji prasowej do końca 2020 roku. Równocześnie to właśnie odłona sporu o Górski Karabach oraz znacząca rola Federacji Rosyjskiej w jego rozstrzygnięciu spowodowały, że temat ten praktycznie zdominował narrację dotyczącą całego regionu.

Wykres 1: Kaukaz Południowy w oświadczeniach reprezentantów MSZ FR oraz pytaniach dziennikarzy, lipiec-grudzień 2020 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MSZ Federacji Rosyjskiej.

GRUZJA

Wyraźne pominięcie kwestii gruzińskich świadczy nie tylko o stosunku Federacji Rosyjskiej do tego kraju, ale także o przemyślanym działaniu w kreowanej narracji wobec Kaukazu Południowego. Wątek gruziński jest szczególnie interesujący, dlatego też warto na niego zwrócić uwagę. W wyniku przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że MSZ FR poprzez wypowiedzi swoich przedstawicieli nie odnosiło się w ogóle do Gruzji w kontekście relacji bilateralnych. Dobrym przykładem takiego działania może

być wypowiedź z 23 lipca 2020 roku dotycząca pomocy humanitarnej dla Abchazji, której niepodległość Federacja Rosyjska, wbrew większości społeczności międzynarodowej, a przede wszystkim Gruzji, uznała w sierpniu 2008 roku. Zacharowa podkreślała nie tylko gotowość Moskwy do wsparcia tego kraju w walce z pandemią, ale wymieniała także konkretne działania, w tym dostarczenie zestawów testowych Vektor, sprzętu do diagnostyki, jak i – co ważniejsze – zaangażowanie jednostek Floty Czarnomorskiej w odkażanie obiektów użyteczności publicznej (szpitale, targi, instytucje rządowe i przejścia graniczne) w okresie od 18 kwietnia do 18 maja 2020 roku¹⁶. Temat Abchazji został podniesiony jeszcze raz w czasie tego wystąpienia w jednym z pytań dziennikarzy, dotyczącym możliwości zniesienia ograniczeń przy przekraczaniu granicy pomiędzy Abchazją a Federacją Rosyjską, wprowadzonych w związku z sytuacją pandemiczną. W odpowiedzi Zacharowa stwierdziła, że *na początku lipca 2020 roku przywódcy Republiki Abchazji poprosili Rosję, aby krok po kroku zbadała możliwość zniesienia ograniczeń wprowadzonych podczas pandemii. Rozpatrujemy tę sprawę w formacie międzyresortowym. Ostateczna decyzja zostanie podjęta po unikliwej analizie aktualnej sytuacji sanitarno-epidemiologicznej w Abchazji*¹⁷. Tydzień później do pomocy humanitarnej wobec całego regionu Kaukazu Południowego odniósł się zastępca Zacharowej – Zajcew. W oświadczeniu z 30 lipca stwierdził m.in., że *Rosja od początku pandemii udziela różnego rodzaju pomocy humanitarnej związanej z COVID-19 krajom Kaukazu Południowego*¹⁸. Zestawy diagnostyczne Vektor zostały przekazane bezpłatnie. Co istotniejsze, medyczni specjaliści wojskowi byli aktywni w Armenii, a eksperci z Abchazji i Osetii Południowej zostali przeszkoleni w Stawropolu. O ile wsparcie Rosji w walce z pandemią udzielane państwom regionu można uznać za swoiste preludium do otwarcia kolejnego obszaru rywalizacji z Zachodem w zakresie szczepień¹⁹, o tyle stanowisko dotyczące Osetii Południowej wyrażone 17 września miało znacznie silniejszy wydźwięk w kontekście relacji z Gruzją. *Trzydzieści lat temu Rada Deputowanych Ludowych Południowoosetyjskiego Obwodu Autonomicznego przyjęła Deklarację niepodległości. Zgodnie z tradycją przywódcy Federacji Rosyjskiej prześłał pozdrowienia przywódcom Osetii Południowej* – stwierdziła Zacharowa, jednocześnie podkreślając, że *Osetia Południowa przeszła trudną drogę umocnienia swojej państwowości. 26 sierpnia 2008 roku Federacja Rosyjska podjęła przełomową decyzję o uznaniu niepodległości*

¹⁶ *Russian Humanitarian Aid to Abkhazia in Countering COVID-19*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, July 23, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1437518/, 30 VI 2021.

¹⁷ *Possibility of Lifting Restrictions on Crossing the Russian-Abkhaz Border*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, July 23...*

¹⁸ *Russia Provides Humanitarian Aid to South Caucasus in Coronavirus Response Effort*, [w:] *Briefing by Deputy Director of the Information and Press Department Alexey Zaytsev, Moscow, July 30, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1439063/, 30 VI 2021.

¹⁹ Por. J. Rogoża, I. Wiśniewska, *Rosja w globalnym wysięgu szczepionek*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 28 X 2020, [online:] <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2020-10-28/rosja-w-globalnym-wysiegu-szczepionek>, 30 VI 2021.

*Osetii Płd. 9 września 2008 roku oba kraje nawiązały stosunki dyplomatyczne. 17 września 2008 roku podpisano Traktat o przyjaźni, współpracy i wzajemnej pomocy. Podpisano także Traktat o stosunkach sojuszniczych i integracji 18 marca 2015 roku*²⁰. Przywołanie w oświadczeniu nie tylko samej rocznicy zerwania więzów pomiędzy Osetią Południową a Gruzją, ale w szczególności rosyjskiej polityki realizowanej po uznaniu niepodległości Osetii Południowej należy uznać za wyraźny sygnał, że jednoznaczne stanowisko Rosji nie ulegnie zmianie. Wzmocnieniem takiego przekazu były kolejne fragmenty wypowiedzi Zacharowej, niebudzące wątpliwości co do intencji oraz kształtowanej narracji, m.in.: *wiele obiektów infrastrukturalnych, w tym zniszczonych podczas gruzińskiej agresji, a także dziesiątki ważnych instytucji społecznych zostało odrestaurowanych i wybudowanych z rosyjską pomocą; czy też: Federacja Rosyjska pomaga Osetii Południowej w konsolidacji jej polityki zagranicznej i rozwijaniu więzi międzynarodowych. Jesteśmy przekonani, że poza Rosją, Abchazją, Nikaragwą, Wenezuelą, Nauru, Tuvalu i Syrią, które uznały niepodległość Republiki, liczba państw obiektywnie oceniających nowe realia geopolityczne na Kaukazie Południowym będzie się stale powiększała*²¹. W kontekście przywołanych wypowiedzi nie zaskakuje informacja o otwarciu siedziby Rosyjskiego Centrum w Cchinwali, o czym MSZ FR poinformował w czasie briefingu 13 listopada 2020 roku. *Ważnym wydarzeniem dla relacji Rosja–Osetia Południowa – w ocenie Zacharowej – było otwarcie 28 października Rosyjskiego Centrum Fundacji Rosyjskiej Mir na Południowoosetyjskim Uniwersytecie Państwowym*²². Jak podkreślono w oświadczeniu, *do głównych zadań ośrodka należy promocja języka rosyjskiego, popularyzacja kultury oraz rozpowszechnianie obiektywnych informacji o Rosji, a praca tej organizacji przyczyni się do wzmocnienia stosunków sojuszniczych i integracji między naszymi krajami*²³. W trakcie ostatniego briefingu w analizowanym okresie (24 grudnia 2020 roku) Zacharowa ponownie odniosła się do sytuacji w Osetii Południowej, powracając do kwestii związanych z pandemią. Zgodnie z treścią oświadczenia MSZ ruchomy multidyscyplinarny szpital rosyjskiego Ministerstwa Obrony z końcem października zakończył swoją działalność w Osetii Południowej. Według rosyjskich danych w szpitalu przeprowadzono *badania lekarskie 1474 mieszkańców, a laboratorium [...] przeanalizowało 2152 testy diagnostyczne*²⁴. Podobna placówka funkcjonowała także w Abchazji. W obu przypadkach działania były motywowane *gotowością niesienia pomocy bratniej*

²⁰ *Republic Day, the State Holiday of South Ossetia*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, September 17, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1442303/, 30 VI 2021.

²¹ *Tamże*.

²² *Opening the Russian World Foundation Centre in Tskhinval*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, November 13, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1446615/, 30 VI 2021.

²³ *Tamże*.

²⁴ *Russia's Coronavirus Assistance to South Ossetia*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, December 24, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1450390/, 30 VI 2021.

*republice w walce z koronawirusem*²⁵. Można zatem stwierdzić, że zarówno w przypadku Osetii Południowej, jak i Abchazji zasadnicza narracja oscylowała wokół kwestii walki z pandemią oraz umacniania niepodległości republik *de facto* zależnych od Rosji. Warto zauważyć, że prezentowane treści stanowiły przede wszystkim podstawę oświadczeń/komunikatów, a nie odpowiedzi na pytania od dziennikarzy (zaledwie jedno pytanie z 23 lipca). Jednocześnie przekaz dotyczący nieuznawanych przez gruzińskie władze republik był koherentny, nieuwzględniający w żadnym kontekście możliwości powrotu do stanu sprzed 2008 roku czy też łagodzenia relacji, stąd konsekwentne pomijanie Gruzji w wystąpieniach rosyjskiego MSZ.

PANDEMIA COVID-19

Temat pandemii, odgrywający istotną rolę w oświadczeniach dotyczących Abchazji i Osetii Południowej, pojawił się także wśród pytań zadawanych przez dziennikarzy w szerszym kontekście regionalnym. Azerbejdżan, podobnie jak Rosja, dostrzegł możliwości, jakie stwarza sytuacja pandemiczna w kreowaniu polityki zagranicznej. Jako państwo przewodzące Ruchowi Państw Niezaangażowanych (kadencja 2019-2022²⁶) wystąpił z inicjatywą zwołania specjalnej sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ dotyczącej pandemii, co spotkało się z poparciem wielu krajów, w tym Federacji Rosyjskiej. Aktywność azerbejdżańskich władz była tematem pytania zadanego w czasie briefingu 9 lipca 2020 roku. Odpowiadając na pytanie Agencji Informacyjnej Moskwa-Baku (Информационное агентство Москва-Баку, <https://moscow-baku.ru/>) oraz odnosząc się do planowanej w Nowym Jorku sesji, Zacharowa stwierdziła, że *Rosja poparła inicjatywę swojego partnera z WNP. Wierzymy, że sesja nadzwyczajna będzie konstruktywnym wydarzeniem, na którym możliwe będzie podjęcie merytorycznych decyzji. W tym kontekście spodziewamy się tam ciekawej dyskusji*²⁷. Warto zwrócić uwagę, że pytanie dotyczące azerbejdżańskiej aktywności było jedynym bezpośrednio odnoszącym się do Azerbejdżanu w związku z sytuacją pandemiczną w regionie. Temat pandemii w kontekście Armenii był także marginalny (pojawił się zaledwie raz, w przywołanej już wcześniej wypowiedzi z 30 lipca dot. medycznych specjalistów wojskowych). Można zatem, analizując zakres wypowiedzi związanych z COVID-19 w kontekście regionalnym, postawić tezę, że większa zależność w relacjach dwustronnych z FR skutkowała większym wsparciem w walce z koronawirusem. Jednocześnie intensywniejsza aktywność międzynarodowa i silniejsza pozycja w regionie kształtowała przekaz o innym zabarwieniu. Patrząc z takiej perspektywy, Abchazja, Osetia Południowa oraz Armenia

²⁵ *Tamże*.

²⁶ Szczegółowe informacje dot. azerbejdżańskiego przewodnictwa dostępne są: [online] <https://www.namazerbaijan.org/>, 30 VI 2021.

²⁷ *Azerbaijan's Initiative to Hold a UN General Assembly Session on Countering the COVID-19 Pandemic*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokesperson Maria Zakharova, Moscow, July 9, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1436753/, 30 VI 2021.

to kraje, które potrzebują wsparcia Rosji, Azerbejdżan to państwo inicjujące debatę międzynarodową, dotyczącą walki z pandemią, czyli w domyśle radzące sobie z sytuacją. Równocześnie, o ile pandemia była wiodącym wątkiem w narracji wobec Abchazji i Osetii Południowej, to w stosunku do Armenii i Azerbejdżanu miała charakter drugorzędny. W przypadku tych dwóch państw istotniejsze, choć nie dominujące, były elementy dotyczące relacji dwustronnych oraz przede wszystkim narastająca sukcesywnie eskalacja napięcia wokół Górskiego Karabachu.

DRUGA WOJNA KARABACHSKA

Należy zwrócić uwagę, że do momentu wybuchu drugiej wojny karabachskiej (27 września 2020 roku), która zdominowała przekaz dotyczący Armenii i Azerbejdżanu, oba kraje w oświadczeniach przedstawicieli rosyjskiego resortu dyplomacji pojawiały się w stopniu znikomym. Armenia w tych wystąpieniach nie pojawiła się ani razu. Przyczyn można upatrywać w stosunkowo zdystansowanej postawie rosyjskich władz wobec rządzącego krajem od 2018 roku Nikola Paszyniana. Również w przypadku Azerbejdżanu, pomimo znacznie lepszych relacji, było to zaledwie jedno oświadczenie z 20 sierpnia, dotyczące planowanej oficjalnej wizyty nowego ministra spraw zagranicznych Azerbejdżanu Ceyhuna Bayramova. Zaproszenie do złożenia wizyty wystosował minister Sergiej Ławrow, a wypowiedź Zacharowej miała lakoniczny charakter (*ministrowie spraw zagranicznych omówią szeroki zakres zagadnień dotyczących stosunków dwustronnych, a także agendy regionalnej i międzynarodowej*)²⁸. Należy nadmienić, że równocześnie oba kraje w okresie od 2 lipca do 23 września w pytaniach dziennikarzy pojawiły się sześciokrotnie²⁹. Wszystkie pytania dotyczyły kwestii karabachskiej i do pewnego stopnia stanowiły odzwierciedlenie narastającego napięcia w regionie oraz zwiastowały kolejną odsłonę konfliktu. Warto przywołać odpowiedź Zajcewa na pytanie z 30 lipca (pytanie Agencji Informacyjnej Moskwa-Baku): *Rosja jest głęboko zaniepokojona niedawnym pogorszeniem sytuacji na granicy naszych przyjaciół Armenii i Azerbejdżanu. Jesteśmy przekonani, że trwający od lat konflikt w Górskim Karabachu, podobnie jak każdy inny konflikt na arenie międzynarodowej, musi zostać rozwiązany wyłącznie środkami pokojowymi i negocjacjami dyplomatycznymi [...]. Rosyjski rząd dołożył wszelkich starań, aby zapobiec dalszej eskalacji w tym regionie, w tym poprzez natychmiastowy kontakt z naszymi kluczowymi partnerami*³⁰. Za do pewnego stopnia

²⁸ *Foreign Minister of Azerbaijan Jeyhun Bayramov's Official Visit to the Russian Federation*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, August 20, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1440076/, 30 VI 2021.

²⁹ Pytania zadane w czasie briefingów: 16, 23 oraz 30 lipca, a także 17 i 23 września 2020 roku. Warto także zauważyć, że problematyka kaukaska na przełomie sierpnia i września 2020 roku nie była tematem ani oświadczeń, ani pytań dziennikarzy (okres od 27 sierpnia do 11 września, trzy briefingi prasowe).

³⁰ *The Nagorno-Karabakh Conflict*, [w:] *Briefing by Deputy Director of the Information and Press Department Alexey Zaitsev, Moscow, July 30...*

znamienny należy uznać fragment wypowiedzi dotyczący Turcji: *zarówno Rosja, jak i Turcja uważają, że nie ma alternatywy dla politycznego i dyplomatycznego rozwiązania istniejących problemów na podstawie prawa międzynarodowego, w interesie narodów Azerbejdżanu i Armenii*³¹. Wątek turecki pojawił się w kolejnym pytaniu zadany podczas tego samego briefingu przez Agencję Informacyjną TASS (Информационное агентство ТАСС, <https://tass.ru/>). Pytanie dotyczyło wypowiedzi azerbejdżańskiego Ministerstwa Obrony, które ujawniło plany wspólnych ćwiczeń z Turcją, w tym również takich, które przeprowadzane będą na granicy z Armenią. Zajcew odpowiedział: *według naszych informacji, obecna umowa o współpracy wojskowej azerbejdżańsko-tureckiej przewiduje wspólne ćwiczenia bojowe [...] uważnie sledzimy rozwój wydarzeń w regionie, zwłaszcza w kontekście niedawnego ormiańsko-azerbejdżańskiego konfliktu granicznego, wzywamy wszystkie strony do wykazania powściągliwości, w tym w ich bieżącej działalności wojskowej*³². Komentowane przez Zajcewa latem 2020 roku narastające napięcie będzie prelude do niespotykanej od 2016 roku eskalacji konfliktu pomiędzy Armenią i Azerbejdżanem. Wydarzenia, do których dojdzie jesienią 2020 roku, zyskają miano drugiej wojny karabachskiej. Rola Rosji w konflikcie karabachskim jest szczególnie i omówiona w literaturze³³. Również wydarzenia z końca 2020 roku doczekały się wartościowych komentarzy i analiz³⁴. W kontekście podjętych w niniejszym artykule rozważań autorzy stawiają sobie za cel przede wszystkim ukazanie, jak rosyjski resort dyplomacji prezentował swoje stanowisko wobec konfliktu, aniżeli jaka była rzeczywista rola Federacji Rosyjskiej w rozstrzygnięciach politycznych, które ukształtowały nową mapę Kaukazu Południowego.

Do wybuchu wojny pomiędzy Armenią i Azerbejdżanem doszło 27 września 2020 roku. Oba kraje prezentowały stronę przeciwną jako agresora, co znalazło także odzwierciedlenie w przekazie kreowanym przez ormiański i azerbejdżański resort dyplomacji³⁵.

³¹ Tamże.

³² *Azerbaijani Defence Ministry's Report on Its Intention to Hold Military Exercises with Turkey Close to the Border with Armenia*, [w:] *Briefing by Deputy Director of the Information and Press Department Alexey Zaytsev, Moscow, July 30...*

³³ P. Adamczewski, *Górski Karabach w polityce niepodległego Azerbejdżanu*, Warszawa 2012; W. Górecki, *Kaukaski węzeł gordyjski. Konflikt o Górski Karabach*, Warszawa 2020; T. Goltz, *Azerbaijan Diary. A Rogue Reporter's Adventures in an Oil-Rich, War-Torn Post Soviet Republic*, Armonk, NY 1998; T. de Waal, *Black Garden Armenia and Azerbaijan through Peace and War*, New York 2013.

³⁴ T. de Waal, *Europe's Longest-Running Conflict Can't Be Ignored*, Carnegie Moscow Center, 29 IX 2020, [online] <https://carnegie.ru/commentary/82813>, 30 VI 2021; tenże, *A Precarious Peace for Karabakh*, Carnegie Moscow Center, 11 XI 2020, [online] <https://carnegie.ru/commentary/83202>, 30 VI 2021; tenże, *Unfinished Business in the Armenia-Azerbaijan Conflict*, Carnegie Moscow Center, 11 II 2021, [online] <https://carnegieeurope.eu/2021/02/11/unfinished-business-in-armenia-azerbaijan-conflict-pub-83844>, 30 VI 2021; *Impact of the Current Situation in Nagorno Karabakh on Georgia's National and Regional Security*, red. G. Julukhidze, G. Medzmariashvili, G. Koberidze, Tbilisi 2021, [online] <https://www.gov.pl/web/georgia/publication-of-the-embassy-of-the-republic-of-poland-in-tbilisi/impact-of-the-current-situation-in-nagorno-karabakh-on-georgias-national-and-regional-security>, 30 VI 2021.

³⁵ Zagadnienie to zostało szerzej omówione przez autorów w: J. Brodowski, M. Winiarska-Brodowska, *Kaukaska dyplomacja w mediach społecznościowych – wybrane aspekty komunikowania*

Pierwszy briefing prasowy rosyjskiego MSZ od wybuchu starć zbrojnych miał miejsce 1 października 2020 roku. Wtedy też Zacharowa przedstawiła obszernie oświadczenie. Temat Górskiego Karabachu będzie od tej pory dominował w rosyjskim przekazie dotyczącym całego regionu, powracając co tydzień zarówno w oświadczeniach, jak i w pytaniach dziennikarzy. W pierwszym wystąpieniu znajdujemy m.in. następujące sformułowania: *Jesteśmy bardzo zaniepokojeni trwającą eskalacją konfliktu w Górskim Karabachu, który rozpoczął się 27 września. Wymiana ognia doprowadziła do masowego zniszczenia infrastruktury wojskowej i cywilnej oraz licznych ofiar po obu stronach, w tym ludności cywilnej. Wzywamy strony do powściągliwości i powstrzymania rozlewu krwi. Serce kierujemy do rodzin i przyjaciół zabitych lub rannych. Rosja ma różnorodne i przyjazne stosunki z Azerbejdżanem i Armenią; Rosja jest domem dla wielu społeczności ormiańskich i azerbejdżańskich. Dbamy o to, co dzieje się w regionie. Głęboko wierzymy, że pokojowe rozwiązanie konfliktu w Górskim Karabachu jest jedynym sposobem na zamknięcie tej sytuacji. Rozwiązywanie problemów regionalnych można osiągnąć jedynie poprzez wysiłki polityczne i dyplomatyczne [...] rozlew krwi należy natychmiast powstrzymać*³⁶. Zarówno przyjęta forma, jak i treść przekazu będzie utrzymywana przez cały czas trwania konfliktu. Tym samym rosyjski MSZ będzie starał się kreować wizerunek Rosji jako partnera obu zwaśnionych stron, skłaniającego się do pokojowego, dyplomatycznego uregulowania konfliktu. Język konsensusu oraz stonowana treść oświadczeń miały podkreślać neutralność Rosji. Równocześnie dziennikarze zadający pytania, np. o reakcję OUBZ (Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym; *Организация Договора о Коллективной Безопасности*)³⁷ czy propozycję władz Arcachu powołania w ramach OBWE (Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie) międzynarodowej koalicji antyterrorystycznej³⁸, spotkali się ze zdawkowymi odpowiedziami Zacharowej. 20 oraz 21 października 2020 roku dojdzie w Moskwie do odrębnych spotkań ministra Siergieja Ławrowa z ministrami spraw zagranicznych Armenii oraz Azerbejdżanu³⁹.

Istotnym czynnikiem wpływającym na rosyjskie działania będzie stanowisko Turcji, która poprzez daleko idące zaangażowanie w konflikt karabachski będzie dążyć do

---

międzynarodowego, [w:] *Quo Vadis Eurazjo? W poszukiwaniu nowych dróg partnerstwa*, red. A. Jach, B. Hordecki, Poznań 2020.

³⁶ *Update on Nagorno-Karabakh*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 1, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1443363/, 30 VI 2021.

³⁷ *Russia's Reaction to the Possibility of Armenia Applying to the CSTO to Help in Resolving Nagorno-Karabakh Armed Confrontation*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 8, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1443803/, 30 VI 2021.

³⁸ *Artsakh President's Proposal to Create International Anti-Terrorist Coalition as Part of Efforts to Resolve the Nagorno-Karabakh Conflict*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 8...*

³⁹ *Update on a Nagorno-Karabakh Settlement*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 22, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1445085/, 30 VI 2021.

umocnienia swojej pozycji w regionie. Postawa Turcji spotka się z krytycznym stanowiskiem rosyjskich władz. Odpowiadając na jedno z pytań, Zacharowa, powołując się na wypowiedź Ławrowa, stwierdzi, że *nie zgadzamy się ze stanowiskiem wyrażonym przez Turcję [...]. Minister spraw zagranicznych w jasny, jednoznaczny i szczegółowy sposób wyjaśnił różnicę między stanowiskami Rosji i Turcji [...] podtrzymujemy nasz punkt widzenia, że pokojowe uregulowanie jest nie tylko możliwe, ale jest też jedyną metodą zapewnienia trwałego rozwiązania tego problemu*⁴⁰. Kwestia turecka będzie regularnie powracać, jednak rosyjska narracja nie ulegnie zmianie.

Warto podkreślić, że o ile przez kolejne tygodnie trwania konfliktu Zacharowa w oświadczeniach szczegółowo prezentowała stanowisko FR oraz podejmowane przez nią działania, o tyle wspólne oświadczenie prezydenta Władimira Putina, Ilhama Alijewa i Nikoła Paszyniana przyjęte w nocy z 9 na 10 listopada 2020 roku, a uznawane za sukces Rosji⁴¹, zostało pominięte w oświadczeniach na kolejnym briefingu prasowym (13 listopada). Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w chęci wzmocnienia przekazu prezentowanego przez prezydenta Putina. Zacharowa odniosła się jedynie do podnoszonego w zagranicznych mediach zarzutu opuszczenia przez Rosję Armenii, odpowiadając: *Rosja zrobiła wszystko, aby rozwiązać tę sytuację, najpierw politycznie poprzez prawo dyplomatyczne i międzynarodowe, a później wysyłając tam oddziały pokojowe [...]. Pragnę raz jeszcze podkreślić, że dla Rosji stosunki zarówno z Azerbejdżanem, jak i Armenią, między narodami naszych krajów, które mają wspólną historię i w dużej mierze utrzymują bardzo bliskie kontakty, nie są tylko pustymi słowami. Byliśmy gotowi na poczynione przez nas kroki*⁴². Pominięcie w oświadczeniu odniesionego sukcesu należy uznać za celowe działanie, mające na celu umocnienie roli prezydenta Putina w osiągniętym rozstrzygnięciu. Jednocześnie odpowiedź na zarzuty miała zneutralizować negatywne sygnały niezadowolenia przegranej strony konfliktu.

UWAGI KOŃCOWE

Udział rosyjskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych w prezentowaniu stanowiska, a także interpretacji działań Federacji Rosyjskiej jest szczegółowy. Opinie wyrażane przez rzeczniczkę resortu odzwierciedlają priorytety rosyjskiej polityki zagranicznej. Przyjęta forma narracji opiera się na kreowaniu wizerunku Rosji jako państwa o wpływach nie

⁴⁰ *Disagreements with Turkey Regarding Nagorno-Karabakh*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 15, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1444355/, 30 VI 2021.

⁴¹ Por. W. Górecki, *Górski Karabach. Kapitulacja Armenii, sukces Rosji*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 10 XI 2020, [online:] <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-11-10/gorski-karabach-kapitulacja-armenii-sukces-rosji>, 30 VI 2021; A. Legieć, *Rozejm w Górskim Karabachu*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 10 XI 2020, [online:] https://www.pism.pl/publikacje/Rozejm_w_Gorskim_Karabachu, 30 VI 2021.

⁴² *Criticism of Russia in Connection with Nagorno-Karabakh*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, November 13...*

tylko regionalnych. Formuła ta powoduje uwypuklenie wyraźnych rozbieżności pomiędzy Rosją a Zachodem. Interpretując w szerszym kontekście aktywność Zacharowej, należy zwrócić uwagę na budowanie własnej narracji w zakresie bieżących wydarzeń, relatywizowanie sytuacji oraz często (choć nie zawsze w przypadku tematyki kaukaskiej) kształtowanie asertywnego charakteru wypowiedzi. Przekaz dotyczący państw Kaukazu Południowego nie stanowi priorytetu dla rosyjskiej służby dyplomatycznej, niemniej w wyniku przyjętego kierunku polityki zagranicznej pojawia się regularnie. O ile w przypadku Gruzji możemy powiedzieć o celowym i długofalowym budowaniu przez MSZ FR negatywnej narracji wobec tego państwa, o tyle kontekst karabachski przynajmniej częściowo był kreowany jako reaktywny. Biorąc jednak pod uwagę treść oświadczeń, przekaz należy uznać za przemyślany. Zarówno rozstrzygnięcie nowej odsłony konfliktu karabachskiego, korzystne z punktu Federacji Rosyjskiej, jak i forma oraz poziom zaangażowania potwierdzać mogą, że również komunikowanie miało służyć umocnieniu rosyjskiej pozycji w regionie.

BIBLIOGRAFIA

- Adamczewski P., *Górski Karabach w polityce niepodległego Azerbejdżanu*, Warszawa 2012.
- Artsakh President's Proposal to Create International Anti-Terrorist Coalition as Part of Efforts to Resolve the Nagorno-Karabakh Conflict*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 8, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1443803/.
- Azerbaijani Chairmanship to the Non-Aligned Movement*, [online] <https://www.namazerbaijan.org/>.
- Azerbaijani Defence Ministry's Report on Its Intention to Hold Military Exercises with Turkey Close to the Border with Armenia*, [w:] *Briefing by Deputy Director of the Information and Press Department Alexey Zaytsev, Moscow, July 30, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1439063/.
- Azerbaijan's Initiative to Hold a UN General Assembly Session on Countering the COVID-19 Pandemic*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokesperson Maria Zakharova, Moscow, July 9, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1436753/.
- Brodowski J., Winiarska-Brodowska M., *Kaukaska dyplomacja w mediach społecznościowych – wybrane aspekty komunikowania międzynarodowego*, [w:] *Quo Vadis Eurazjo? W poszukiwaniu nowych dróg partnerstwa*, red. A. Jach, B. Hordecki, Poznań 2020, <https://doi.org/10.14746/wnpid.2020.9788366740143.19>.
- Brzozowska M. i in., *Rzecznik prasowy. Oczekiwania i możliwości. Perspektywa teoretyczna i praktyczna*, red. B. Czechowska-Derkacz, M. Zimnak, Warszawa 2015.
- Bukowski M.M., *Słowa klucze w rządowej komunikacji politycznej. Perspektywa międzynarodowa*, Kraków 2015.

- Criticism of Russia in Connection with Nagorno-Karabakh*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, November 13, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1446615/.
- Direktor DIP MID Rocsii*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/press_service/dip/director?p_p_id=56_INSTANCE_jq1s6pCGyl2A&_56_INSTANCE_jq1s6pCGyl2A_languageId=en_GB.
- Disagreements with Turkey Regarding Nagorno-Karabakh*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 15, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1444355/.
- Foreign Minister of Azerbaijan Jeyhun Bayramov's Official Visit to the Russian Federation*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, August 20, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1440076/.
- Frost M., Michelsen N., *Strategic Communications in International Relations: Practical Traps and Ethical Puzzles*, „Defence Strategic Communications” 2017, vol. 2, <http://dx.doi.org/10.30966/2018.riga.2.1>.
- Gajdka K., *Rzecznik prasowy w otoczeniu mediów. Teoria i praktyka*, Kraków 2013.
- Gibbs G., *Analizowanie danych jakościowych*, przeł. M. Brzozowska-Brywczyńska, Warszawa 2011.
- Gilboa E., *Media-Broker Diplomacy: When Journalists Become Mediators*, „Critical Studies in Media Communication” 2005, vol. 22, nr 2, <http://dx.doi.org/10.1080/07393180500071998>.
- Gilboa E., *Diplomacy in the Media Age: Three Models of Uses and Effects*, „Diplomacy and Statecraft” 2001, vol. 12, nr 2, <http://dx.doi.org/10.1080/09592290108406201>.
- Goltz T., *Azerbaijan Diary. A Rogue Reporter's Adventures in an Oil-Rich, War-Torn Post Soviet Republic*, Armonk, NY 1998.
- Górecki W., *Górski Karabach. Kapitulacja Armenii, sukces Rosji*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 10 XI 2020, [online] <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2020-11-10/gorski-karabach-kapitulacja-armenii-sukces-rosji>.
- Górecki W., *Kaukaski węzeł gordyjski. Konflikt o Górski Karabach*, Warszawa 2020.
- Hallahan K. i in., *Defining Strategic Communication*, „International Journal of Strategic Communication” 2007, vol. 1, nr 1, <https://doi.org/10.1080/15531180701285244>.
- Impact of the Current Situation in Nagorno Karabakh on Georgia's National and Regional Security*, red. G. Julukhidze, G. Medzmariashvili, G. Koberidze, Tbilisi 2021, [online] <https://www.gov.pl/web/georgia/publication-of-the-embassy-of-the-republic-of-poland-in-tbilisiimpact-of-the-current-situation-in-nagorno-karabakh-on-georgias-national-and-regional-security>.
- Jakościowa analiza dyskursu w naukach społecznych*, red. R. Wodak, M. Krzyżanowski, Warszawa 2011.
- Karl P.A., *Media Diplomacy*, „Proceedings of the Academy of Political Science” 1982, vol. 34, nr 4: *The Communications Revolution in Politics*, <https://doi.org/10.2307/3700976>.

- Krasnyak O., *Foreign Ministry's Spokesperson in Public Diplomacy: A Case of Russia*, „Russian Journal of Communication” 2020, vol. 12, nr 2, <http://dx.doi.org/10.1080/19409419.2020.1780630>.
- Legieć A., *Rozejm w Górskim Karabachu*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 10 XI 2020, [online:] https://www.pism.pl/publikacje/Rozejm_w_Gorskim_Karabachu.
- Lisowska-Magdziarz M., *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów. Wersja 1.1*, Kraków 2004.
- Manor I., *The Growing Importance of Journalists in Digital Diplomacy*, USC Center on Public Diplomacy, 10 IX 2018, [online] <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/growing-importance-journalists-digital-diplomacy>.
- Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*, red. A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess, Kraków 2018.
- Norton J., Ivshina O., *100 Women 2016: Russia's Female Role Models across the Divide*, BBC News, 8 XII 2016, [online] <https://www.bbc.com/news/world-europe-38243791>.
- Official Visit to Russia by Minister of Foreign Affairs of the Republic of Armenia Zohrab Mnatsakanyan*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, October 8, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1443803/.
- Opening the Russian World Foundation Centre in Tskhinval*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, November 13, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1446615/.
- Possibility of Lifting Restrictions on Crossing the Russian-Abkhaz Border*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, July 23, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1437518/.
- Ramaprasad J., *Media Diplomacy: In Search of a Definition*, „Gazette” (Leiden, Netherlands) 1983, vol. 31, nr 1, <https://doi.org/10.1177%2F001654928303100107>.
- Rapley T., *Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów*, przeł. A. Gąsior-Niemiec, Warszawa 2010.
- Republic Day, the State Holiday of South Ossetia*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova, Moscow, September 17, 2020*, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1442303/.
- Rogoża J., Wiśniewska I., *Rosja w globalnym wyścigu szczepionek*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 28 X 2020, [online] <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2020-10-28/rosja-w-globalnym-wyscigu-szczepionek>.
- Rose G., *Interpretacja materiałów wizualnych. Krytyczna metodologia badań nad wizualnością*, przeł. E. Klekot, Warszawa 2010.
- Roselle L., *Foreign Policy and Communication*, Oxford Research Encyclopedia of International Studies, 2019, [online] <https://oxfordre.com/internationalstudies/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-184>.

- Russia's Coronavirus Assistance to South Ossetia*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova*, Moscow, December 24, 2020, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1450390/.
- Russia Provides Humanitarian Aid to South Caucasus in Coronavirus Response Effort*, [w:] *Briefing by Deputy Director of the Information and Press Department Alexey Zaytsev*, Moscow, July 30, 2020, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1439063/.
- Russia's Reaction to the Possibility of Armenia Applying to the CSTO to Help in Resolving Nagorno-Karabakh Armed Confrontation*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova*, Moscow, October 8, 2020, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1443803/.
- Russian Humanitarian Aid to Abkhazia in Countering COVID-19*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova*, Moscow, July 23, 2020, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1437518/.
- Rzecznictwo prasowe. Teoria, praktyka, konteksty*, red. K. Gajdka, Z. Widera, Katowice 2010.
- Waal T. de, *A Precarious Peace for Karabakh*, Carnegie Moscow Center, 11 XI 2020, [online] <https://carnegie.ru/commentary/83202>.
- Waal T. de, *Black Garden Armenia and Azerbaijan through Peace and War*, New York 2013, <https://doi.org/10.18574/nyu/9780814770825.001.0001>.
- Waal T. de, *Europe's Longest-Running Conflict Can't Be Ignored*, Carnegie Moscow Center, 29 IX 2020, [online] <https://carnegie.ru/commentary/82813>.
- Waal T. de, *Unfinished Business in the Armenia–Azerbaijan Conflict*, Carnegie Moscow Center, 11 II 2021, [online] <https://carnegieeurope.eu/2021/02/11/unfinished-business-in-armenia-azerbaijan-conflict-pub-83844>.
- The Nagorno-Karabakh Conflict*, [w:] *Briefing by Deputy Director of the Information and Press Department Alexey Zaytsev*, Moscow, July 30, 2020, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1439063/.
- Tsvetkova N., Rushchin D., *Russia's Public Diplomacy: From Soft Power to Strategic Communication*, „Journal of Political Marketing” 2021, vol. 20, nr 1, <https://doi.org/10.1080/15377857.2020.1869845>.
- Update on Nagorno-Karabakh*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova*, Moscow, October 1, 2020, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1443363/.
- Update on a Nagorno-Karabakh Settlement*, [w:] *Briefing by Foreign Ministry Spokeswoman Maria Zakharova*, Moscow, October 22, 2020, The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, [online] https://www.mid.ru/en/press_service/spokesman/briefings/1445085/.
- Zhou R., *A Study on Interpersonal Metafunction of Diplomatic Discourse of the Spokesperson in the Regular Press Conference of Ministry of Foreign Affairs*, „International Journal

of Social Science and Education Research” 2021, vol. 4, nr 5, [https://doi.org/10.6918/IJOSSER.202105_4\(5\).0051](https://doi.org/10.6918/IJOSSER.202105_4(5).0051).

Zhu Z., *Interpreting China's 'Wolf-Warrior Diplomacy'. What Explains the Sharper Tone to China's Overseas Conduct Recently?*, „The Diplomat”, 15 V 2020, [online] <https://thediplomat.com/2020/05/interpreting-chinas-wolf-warrior-diplomacy/>.

Jan BRODOWSKI – dr, adiunkt w Instytucie Rosji i Europy Wschodniej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W pracy naukowej zajmuje się sytuacją polityczną państw Kaukazu Południowego, współczesną dyplomacją oraz procesami demokratyzacji w krajach byłego ZSRR. Autor kilkudziesięciu publikacji naukowych i popularnonaukowych. Przez blisko dekadę związany z administracją państwową, zarówno służbą dyplomatyczną, jak i służbą cywilną.

Małgorzata WINIARSKA-BRODOWSKA – dr, adiunkt w Instytucie Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Doktor nauk społecznych (nauki o polityce). Przewodnicząca Central and East European (CEE) Network w European Communication Research and Education Association. Koordynator międzynarodowych projektów badawczych. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół zagadnień z zakresu komunikowania politycznego, szczególnie w perspektywie międzynarodowej.